

la Universitat de Xicago. Fou allà precisament on vaig redactar el meu Diccionario Crítico Etimológico de la Lengua Castellana. De 1952 fins a l'any 1967 passava mig any a la meua càtedra de Xicago i mig any a Barcelona, i així podia rependre la tasca de l'Onomasticon, fins que, preocupat i impacient per acabar-lo, i culminar també el meu Diccionario Etimológico i Complementari de la Llengua Catalana, vaig decidir retornar definitivament.

Vaig voler saber quin havia estat el moment més amargant de la seva vida, repartida entre Catalunya, França, Suïssa, l'Argentina i els Estats Units d'Amèrica. El doctor Coromines vacilla abans de respondre. Mig tanca els ulls com si volgués analitzar els seus records, les seves vivències més dramàtiques. Imagín que per a un exiliat els moments dolents han d'haver estat molts, i determinar el que fou pitjor no ha d'ésser bo de fer. El doctor Coromines aixeca el cap, em mira fixament amb expressió d'infant, i amb veu pausada i greu com si sospesàs totes i cada una de les seves paraules, respongué:

—*Quan, just tornat de l'exili, les autoritats espanyoles m'expulsaren del territori nacional. Vaig ésser agafat per la policia i posat a la frontera francesa, quan acabava d'assistir a un acte acadèmic a la Universitat de Barcelona per retre homenatge en el seu vuitantè aniversari a Jordi Rubió i Balaguer, cofundador de la Biblioteca de Catalunya, gran historiador de la literatura catalana i destacat bibliòfil. Tal vegada aquell acte no estava autoritzat o es pensà que era subversiu. No, no estava autoritzat, però tampoc no era subversiu. Ara bé, el que és més probable és que els intellectuals supervivents de la guerra civil i d'altres de més joves, que allà ens havíem de reunir, aprofitàssim l'ocasió per tractar una línia d'actuació conjunta per oposar-nos a un projecte esbojarrat: una nova divisió regional d'Espanya, concebuda, és clar, a Madrid, pel Consejo Económico Sindical Nacional, en el qual es desmembrava Catalunya, arrabassant-li la província de Lleida, que havia d'incorporar-se a una regió que passaria a denominar-se «Bajo Ebro». Com si no hagués estat prou la mutilació de Catalunya per l'infaust Tractat dels Pirineus de l'any 1659, on perdérem irremissiblement el Rosselló, el Vallespir, el Conflent, el Capcir i l'Alta Cerdanya.*

Record perfectament aquest nefast i fantàstic projecte, i que les personalitats més rellevants de Catalunya (Catalunya en sentit lat, o sia, amb inclusió del País Valencià, del Rosselló i de les Illes Balears) amb suport de l'esforçada menestralia i la burgesia catalanes, alçaren indignades les seves veus de repulsa i de protesta. Entre aquestes veus hi havia la del meu paísà, l'il·lustre economista maonès Jaume Alzina i Caules, aleshores secretari executiu del Consell Mediterrani d'Economies Regionals, entitat que precisament propugnava a nivell internacional el renaixement de les regions histò-